

2.4. Миллий бойлик: асосий капиталга йўналтирилган инвестициялар кўлами таҳлили

Мамлакатнинг иқтисодий ривожланишини таъминлашда ҳудудларнинг ўрни, у ерда амалга оширилаётган комплекс тадбирлар, тадбиркорлик учун яратилган шароитлар ҳамда рақобатбардошликни таъминлашга хизмат қиладиган институционал тузилмаларнинг ривожланганлиги алоҳида аҳамият касб этади. Ялпи ҳудудий маҳсулотнинг йилдан-йилга ортиб бориши иқтисодиётда банд аҳоли даромадининг ошишини, фирмалар фойдасининг ва давлат бюджетига тушаётган маблағларнинг кўпайишини таъминлайди. Даромаднинг кўпайиши, ўз навбатида, товар ва хизматларга бўлган талабнинг ўсишига хизмат қилади. Ҳудудларда яратилган бойлик мамлакат иқтисодиётининг ўсишига тўғридан-тўғри боғлиқлиги тадқиқотчи олимлар томонидан эконометрик таҳлиллар орқали исботлаб берилган.

Миллий даромаднинг аҳоли табиий ўсишига нисбатан юқорироқ даражада ўзгариши жон бошига тўғри келадиган даромаднинг кўпайишини таъминлайди. Бир томондан олганда, ҳудудларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик учун яратиб берилган шарт-шароитлар, давлат томонидан юритилаётган иқтисодий сиёсатнинг адолатлилик принципи асосида олиб борилиши, шунингдек, ҳудудий инвестицион дастурларнинг тўғри ва самарали татбиқ этилиши иқтисодиётда янги иш ўринларининг кўпайишига ва жамиятда ижтимоий ривожланишнинг таъминланишига хизмат қилади.

Шунинг учун ҳам ҳукуматнинг ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожланишини таъминлашга қаратаётган иқтисодий сиёсати замирида умум мамлакатнинг иқтисодий тараққиётини таъминлаш, аҳоли фаровонлигини оширишдек асосий мақсад ётади. Ҳудудларда мавжуд бўлган иқтисодий ресурслар (ҳудудий бойлик)нинг чекланганлиги туфайли ҳам ишлаб чиқариш имкониятларини оширишнинг энг самарали усули – ресурслардан оптимал фойдаланиш ва юқори технологияга асосланган қўшимча капитал ресурсларни сафарбар этишдан иборат.

Шу ўринда мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий салоҳиятини намоён этадиган ва инвестицион муҳит жозибadorлигини юзага чиқишига хизмат қиладиган **миллий бойлик тушунчасига изоҳлар** бериб кетамиз.

Маълумки, миллий бойлик (МБ) муҳим иқтисодий категория ва индикатор бўлиб, ундан давлатнинг иқтисодий ривожланишини баҳолашда, шунингдек, давлатлар ўртасидаги имкониятлар солиштирилганда, истиқбол режалари тузилганда ҳамда жамиятнинг узоқ келажакдаги мақсадлари белгиланганда ҳамда инвесторлар ўз қарорларини чиқаришлари учун асосий манба сифатида фойдаланилади.

Халқаро стандарт бўйича миллий бойлик деганда – маълум бир давлат (мамлакат) ва у ерда истиқомат қилаётган аҳолига тегишли бўлган аждодлар меҳнати томонидан яратилган (миллий мулклар) ва тўпланган жами моддий ва номоддий активлар (молиявий ва номолиявий), геология-қидирув ишлари томонидан аниқланган фойдали қазилма бойликлар, табиий ресурслар, шунингдек, номоддий активлар тушунилади (2.4.1-расм).

Миллий бойлик ҳажми бирор бир давлат, унинг ҳудудлари (вилоятлар, туманлар, шаҳарлар, овуллар, посёлкалар ва б.), тармоқ ва соҳаларда юридик ва жисмоний шахсларда тўпланган жами хусусий капитал – моддий ва номоддий, молиявий ва номолиявий активлар орқали белгиланади.

Миллий бойлик (МБ) бошқа макроиктисодий кўрсаткичлардан фарқли ўлароқ, икки қисмдан иборат бўлади: табиат инъоми (инсон томонидан ишлаб чиқарилмаган активлар) ва инсон меҳнати орқали тўпланган активларга бўлинади. Унинг таркибига иқтисодий ҳудуд ва ундан ташқарида бўлган ҳамда жисмоний ва ҳуқуқий шахсларга тегишли бўлган бойликлар, давлат ва нодавлат мулклари киритилади. Бошқача талқинда эса, барча иқтисодий активлар ёки хусусий капитални иккита йирик гуруҳга бўлиб изоҳлаш мумкин: молиявий активлар, яъни еттига муҳим турларга бўлинган (пуллар ва депозитлар; акциядан ташқари барча қимматли қоғозлар; акциялар ва акционерлик капиталининг бошқа турлари; суғурта захиралари, дебитор ва кредиторларнинг бошқа ҳисоблари; олтин валюта захиралари) ва номолиявий активлар: такрор ишлаб чиқариладиган ва такрор ишлаб чиқарилмайдиган активлар (2.4.1-расм).

МБнинг жами ҳажмини ҳисоблаб чиқариш учун, даставвал, унинг элементларини баҳолаш лозим бўлади. Статистик ҳисоботларда унинг қуйидаги шакли кенг тарқалган. Булар, баланс қиймати (харид қилиб олинган қиймати); алмаштириш қиймати (тиклаш баҳоси) – таҳлил этилаётган даврнинг охиридаги қиймати; бозор қиймати (бозордаги сотиш баҳоси).

Миллий ҳисоблар тизимида (МХТ) келтирилган усул бўйича (2008 йилдаги БМТнинг Миллий ҳисоблар тизими методикасига кўра) барча давлатлар учун статистик андоза бўлган айланма активлар ва барча захиралар «баҳолар индексига» асосан қайта тикланиш қиймати бўйича баҳоланади.

2.4.1-расм. МБ таркибига киритилган активлар классификацияси¹

МХТ баланснинг пассив ва актив қисмида махсус «қайта баҳолаш» пункти акс эттирилган. Бунда элементларнинг қиймати давр охирида ҳисобланган баҳо сифатида намоён бўлади. Бундай баҳолашда, узлуксиз инвентаризациялаш усулидан кенг фойдаланилади ҳамда МБ ҳажми жорий ва таққослама қиймат кўринишида аниқланади.

МБ тавсифини яққол тасаввур қилиш учун қуйидаги гуруҳларга бўлиб акс эттирилган чизмани келтирамиз.

Ишлаб чиқарилган (яратилган) активлар:

МХТ бўйича аниқланадиган МБ кўрсаткичларига монанд равишда МБ ҳам қуйидаги тизим ости элементларидан таркиб топади:

– тўпланган мулклар, яратилган (ишлаб чиқарилган) моддий ва номоддий активлар – уларнинг қиймати, тузилиши ва таркиби, ҳолати ва ишлатилиши;

– табиий ресурслар ва бошқа ноишлаб чиқариш активларининг мавжудлиги, қиймати, захираси ва ҳолати;

– миллий бойликни акс эттирувчи бошқа барча активларнинг динамикаси.

Активлар хусусида гап кетганда, мамлакатда яратилган ва ишлаб чиқариш жараёнида фаол иштирок этаётган асосий капитал категориясини ҳам очиб бериш муҳимдир. Асосий капитал тушунчаси бизнинг истеъмолчимизга ва статистик кузатувларга бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида кириб келди. Олдин ушбу категория “асосий фонд”, “асосий восита” тарзида юритилган.

Ўқув адабиётларида асосий воситаларни ҳисоблаш ва ундан фойдаланиш асносида яратилган маҳсулотлар ҳажми, унинг самарадорлиги каби бир қатор категориялар назарий-услубий жиҳатдан очиб берилган. Булар

---

¹Классификация активов, включаемых в состав национального богатства в соответствии с концепцией Системы национальных счетов. <http://www.grandars.ru/student/statistika/sostav-nacionalnogo-bogatstva.html>

сирасида “фонд қайтими”, “фонд билан қуролланганлик”, “фонд сиғими” ва бошқаларни келтириш мумкин.

2.1.2-расм. Гуруҳларга бўлиб кўрсатилган МБ².

Аммо бизнинг тадқиқотимизда уларнинг ҳар бирига тўхталиб, унинг мазмун-моҳиятини очиб бериш масаласи эмас, балки Миллий ҳисоблар тизими бўйича статистик ҳисоботларда ҳисоби юритилаётган ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий салоҳиятига ва инвестицион муҳитга баҳо бериш, шунингдек, миллий бойликни аниқлашда зарур бўладиган ҳамда зарурий компонентлардан бири бўлмиш асосий капитал (асосий фонд)ни илмий жиҳатдан ўрганиш муҳимдир. Шунинг учун кейинги ўринларда “асосий капитал” тушунчасини “асосий фонд” ёки “асосий восита” ўрнида қўллаб баён этамиз.

Асосий капитал – бу миллий бойликнинг бир бўлаги бўлиб, инсонлар томонидан яратилган, товар ва хизматларни ишлаб чиқариш жараёнида буюмлашган меҳнат сифатида фойдаланилаётган, ўзининг қийматини йиллар давомида аста-секинлик билан маҳсулотнинг қийматига ўтказиб борадиган воситадир. Асосий капитал (асосий фонд) ҳажми ҳудудий статистика идоралари томонидан тақдим этилган маълумотлар асосида тўпланиб, иқтисодиёт бўйича умумий – агрегатлашган кўринишда ҳисобга олинади. Шунинг учун ҳам унинг ҳисобини юритиш ягона методика кўринишида амалга оширилади.

Асосий капитални ҳудудий жиҳатдан ўрганганда ва унинг ҳисоби юритилганда, ҳудуднинг географик, иқтисодий ва ижтимоий-демографик шароитлари инобатга олинади. Ҳудудларнинг жойлашуви, табиий шарт-шароитининг турличалигига кўра, асосий капиталдан фойдаланиш самадорлиги ҳам ҳар хил бўлади. Шунинг учун ҳудудлар кесимида 1 кв.км. ҳудудда 1000 кишига тўғри келадиган фонд билан таъминланганлик даражаси

² Муаллиф ишланмаси.

ҳисобланади, аммо ушбу кўрсаткич умумреспублика иқтисодиёти учун ҳеч қандай аҳамият касб этмаслиги мумкин.

Қайд этиш лозимки, ҳудудий шарт-шароит, уларнинг табиий-географик жойлашуви, ижтимоий-иқтисодий инфраструктуранинг ривожланганлиги, урбанизация даражаси ва ижтимоий-демографик ҳолатдан келиб чиқиб, ҳудудларда яратилаётган ва айнан бир хил қувватга эга бўлган асосий фондларнинг қиймати турлича бўлиши мумкин. Ушбу омилларнинг таъсирида асосий фондлар (АФ) қийматининг ўсиши юзага келади.

АФларнинг такрор ишлаб чиқарилиши ва уларни жорий баҳоси тўғрисидаги ҳудудий маълумотларга эга бўлиш учун асосий фондлар баланси тузилади. Ушбу балансда АФнинг йил бошидаги ва йил охиридаги қиймати жадвал (2.4.1-жадвал) кўринишида акс эттирилади. Жадвалда ҳудуднинг мулкӣ шаклидан қатъи назар, барча тармоқ ва соҳалар, корхона ва ташкилотларда мавжуд бўлган асосий фондларнинг миқдори, уларнинг такрор ишлаб чиқарилиши билан боғлиқ бўлган статистик маълумотлар киритилади.

Балансда: АФнинг йил бошига жорий қиймати, қўшимча киритилган янги фондлар, йил давомида ишдан чиққан ва истеъмолдан чиқиб кетган қисми чегириб ташланиб (эскириш қиймати) йил охирида мавжуд бўлган АФларнинг қиймати, шунингдек, асосий фондларнинг ўртача йиллик қиймати акс эттирилади. Ҳудудларда мавжуд бўлган АФларнинг ўртача йиллик қиймати ўртача хронологик ва ҳисобот даврида аниқланган ҳақиқий ҳажми (қиймати) бўйича ҳисобланади.

2.4.1-жадвал

2018 – 2020 йилларда асосий капиталга киритилган инвестициялар ҳажми³

Республика ва унинг ҳудудлари	2018				2019				2020			
	АКИ	ЖБИ	ХИК	ХИКУ	АКИ	ЖБИ	ХИК	ХИКУ	АКИ	ЖБИ	ХИК	ХИКУ
	млн. сўм	минг. сўм	млн. сўм	фоизда	млн. сўм	минг. сўм	млн. сўм	фоизда	млн. сўм	минг. сўм	млн. сўм	фоизда
Ўзбекистон Республикаси	124231,3	3769,6	30154,8	24,3	195927,3	5834,6	43854,0	22,4	202000,1	5900,9	86647,0	42,9
Қорақалпоғистон Республикаси	6757,8	3641,1	1598,7	23,7	8750,6	4644,4	2362,2	27,0	8167,4	4273,7	3759,8	46,0
Андижон	4711,9	1550,3	695,3	14,8	7452,1	2406,0	1434,2	19,2	8755,1	2772,4	3500,7	40,0
Бухоро	9610,9	5112,4	4231,0	44,0	10366,6	5429,3	2863,1	27,6	11248,7	5812,1	5563,8	49,5
Жиззах	3606,3	2693,9	315,3	8,7	7900,9	5778,9	2222,3	28,1	12974,2	9291,9	5919,6	45,6
Қашқадарё	16518,5	5193,4	8435,9	51,1	24462,5	7534,6	11043,9	45,1	19921,7	6032,2	13313,6	66,8
Навий	10579,5	10892,1	3598,0	34,0	17646,3	17855,2	6287,3	35,6	16042,6	15954,9	11359,7	70,8
Наманган	8158,1	2992,5	2729,5	33,5	12084,9	4344,1	3629,5	30,0	11982,5	4220,5	3795,0	31,7
Самарқанд	7061,4	1878,3	330,7	4,7	10266,7	2674,9	1557,6	15,2	13426,0	3431,7	3950,1	29,4
Сурхондарё	7240,6	2848,3	1547,6	21,4	11835,1	4552,8	1351,4	11,4	9923,0	3737,3	6158,2	62,1
Сирдарё	2699,3	3280,2	258,4	9,6	5869,1	7002,9	736,0	12,5	7174,5	8404,0	3110,6	43,4
Тошкент	11226,9	3898,4	1081,6	9,6	20353,9	6970,0	1447,8	7,1	18994,4	6399,9	5841,9	30,8
Фарғона	5539,1	1516,8	1073,7	19,4	8685,4	2336,2	829,3	9,5	11320,0	2990,0	4479,5	39,6
Хоразм	3013,8	1655,6	255,8	8,5	5032,0	2718,4	1118,0	22,2	6663,2	3544,6	1801,4	27,0
Тошкент шаҳри	26435,7	10627,8	4003,2	15,1	42458,1	16710,5	6971,4	16,4	44778,8	17062,5	14093,0	31,5

Изоҳ:

АКИ - асосий капиталга киритилган жами инвестициялар; ЖБИ - жон бошига тўғри келадиган инвестициялар;

ХИК - хорижий инвестициялар ва кредитлар; ХИКУ - хорижий инвестициялар ва кредитларнинг жамига нисбатан улуши.

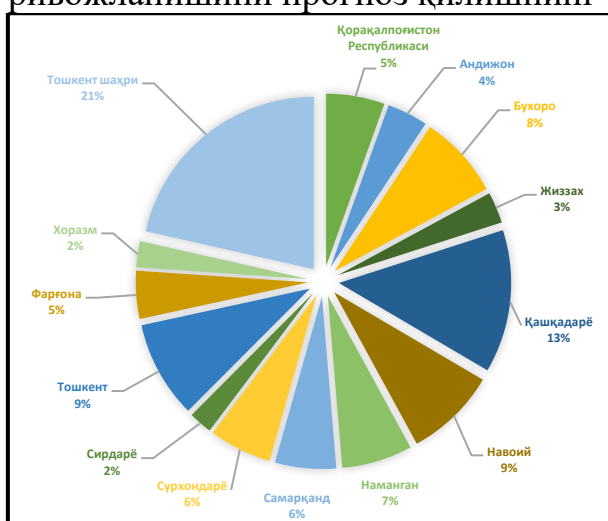
³ Ўзбекистон Республикаси Давлат статистикаси қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланган.

АФлар баланси қуйидаги схема бўйича акс эттирилади:

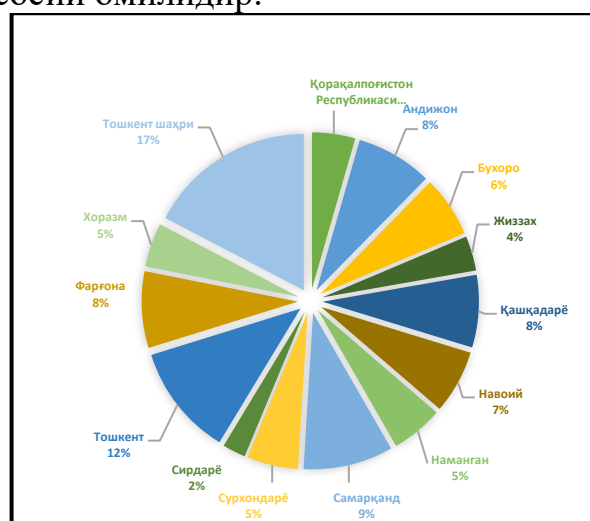
2.4.2-жадвал

Мулк шаклига кўра асосий фондларнинг классификацияси	Асосий фондларнинг (АФ) йил бошидаги қиймати	Йил давомида						АФнинг йил охиридаги қиймати
		Фойдаланишга топширилган АФ	Капитал таъмирдан чиққан АФ	Жами фойдаланишда ва капитал таъмирдан чиққан АФ	Фойдаланишдан тўлиқ чиқиб кетган ва эскирган АФ	Бошқалар турдаги фойда чиққан АФ	Жами фойдаланишдан чиққан АФ	
А	1	2	3	4=2+3	5	6	7=5+6	8=1+4-7

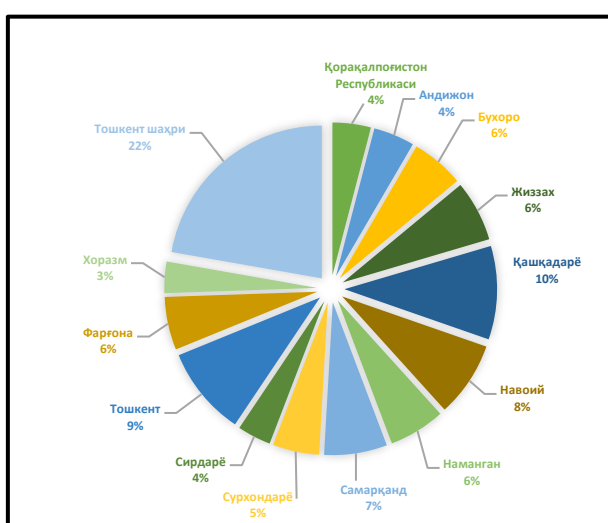
Худудда мавжуд бўлган АФларни ўрганиш, уларни назарий-услубий жиҳатдан таҳлил қилиш, унинг реал баҳосини ҳисоблаш худуднинг иқтисодий ривожланишини прогноз қилишнинг асосий омилidir.

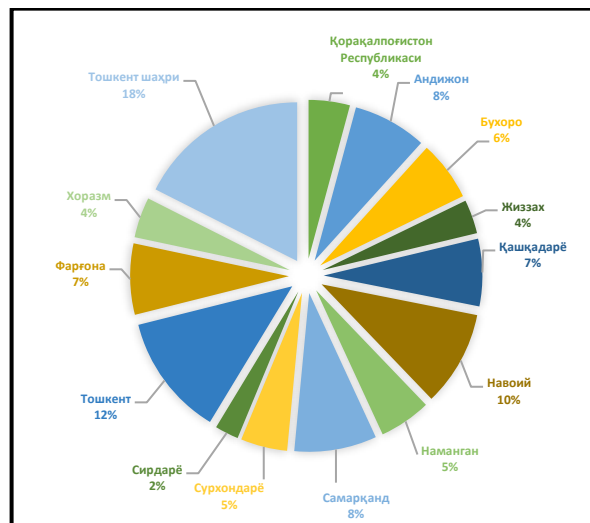
2.4.3-расм. 2018 йилда АК киритилган инвестицияларнинг ҳудудлар кесими бўйича улуши.

2.4.4-расм. 2018 йилда яратилган ЯИМда ҳудудларнинг улуши.

2.4.5-расм. 2020 йилда АК киритилган инвестицияларнинг ҳудудлар кесими бўйича улуши.

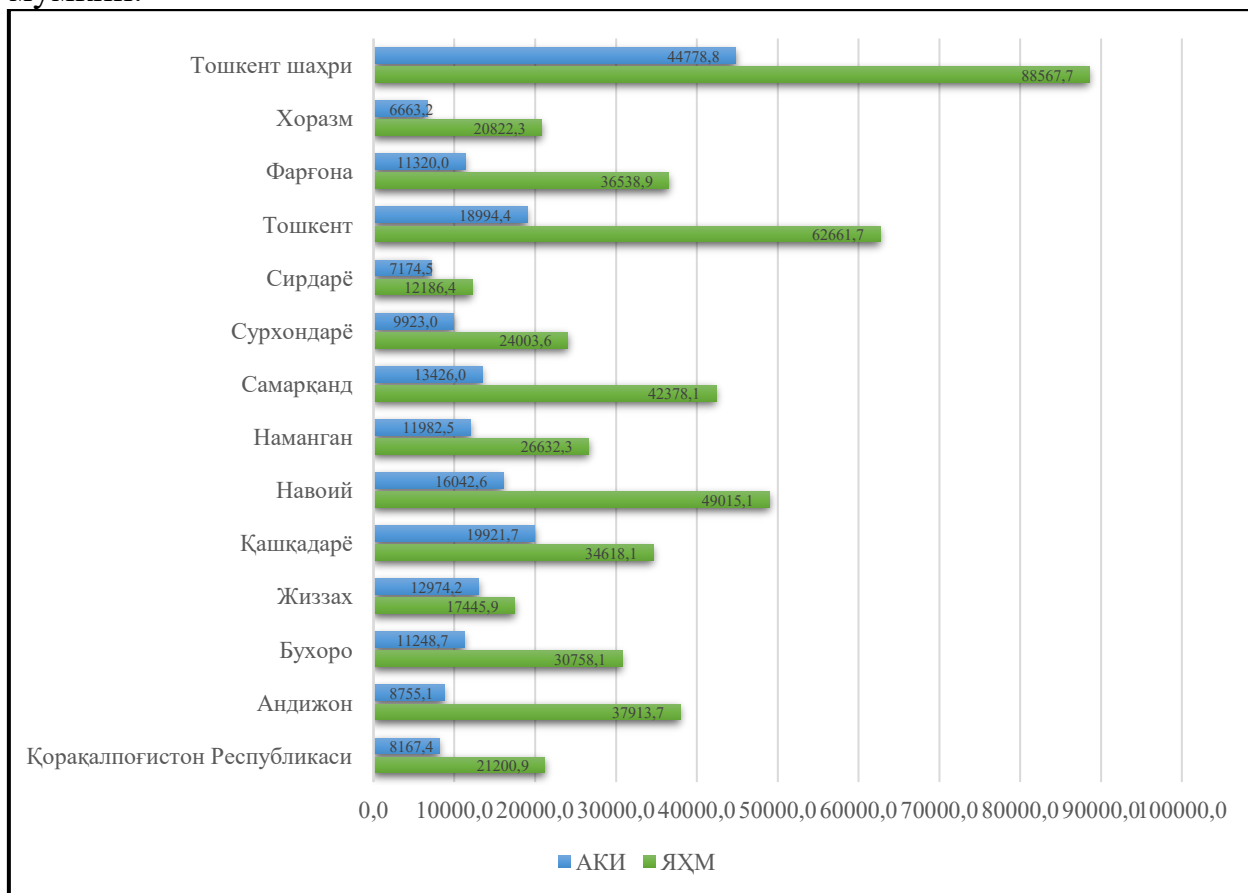
2.4.6-расм. 2020 йилда яратилган ЯИМда ҳудудларнинг улуши.

Манба: 2.4.3, 2.4.4, 2.4.5, 2.4.6-расмлар Ўзбекистон Республикаси Давлат статистикаси қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланган.

Иқтисодий нуқтаи назардан ялпи ҳудудий маҳсулотнинг (ЯХМ) қўпайиши иқтисодий ресурслар (ўзгарувчилар)нинг сони ва сифатига боғлиқ. Йил давомида товар ва хизматларни ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган АФнинг ҳолати ва уларни техник ва технологик жиҳатдан модернизациялаш учун йўналтириладиган инвестициялар ЯХМга тўғридан-тўғри таъсир кўрсатишини ёдда сақлаган ҳолда айтиш мумкинки, йил бошида асосий капиталга киритилган инвестициялар ЯХМга ўша йилнинг ўзида таъсир кўрсатмаслиги, балки маълум бир вақт ўтгандан сўнг таъсир кўрсатиши технологик, иқтисодий жиҳатдан исботланган.

Статистик маълумотларга назар соладиган бўлсак, 2015 йилда маъмурий ҳудудлар кесимида Қорақалпоғистон Республикасига киритилган инвестициялар ҳажми Тошкент шаҳридан сўнг энг юқори кўрсаткични намоён этган (14 фоиз). 2020 йилда Тошкент шаҳри пешқадамликни сақлаб қолгани ҳолда 44778,8 млн.сўмни ташкил этган.

Бунда хорижий инвестициялар ва кредитларнинг улуши 31,4 фоизни ташкил этган. Ўз-ўзидан равшанки, жон бошига тўғри келган кредитлар ҳам ушбу ҳудудда энг юқори қийматни ҳосил қилган (17062,5 минг сўм). Буларнинг барчасини ҳудудда олиб бориладиган модернизация жараёнлари ва саноатни кенгайтириш билан боғлиқ бўлган иқтисодий сиёсат билан изоҳлаш мумкин.

2.4.7-расм. 2020 йилда мамлакат ҳудудларига киритилган инвестициялар (асосий капиталга) ва яратилган ЯХМ ҳажми, млрд.сўмда

Бундай ҳолат Қашқадарё вилоятига ҳам тегишлидир. Чунки таҳлил этилаётган йилларда асосий капиталга киритилган инвестициялар, жон бошига тўғри келадиган инвестициялар кўлами, хорижий инвестициялар ва кредитларнинг улуши ҳам ушбу вилоятда юқори бўлган.

Юқорида таъкидланганидек, Қорақалпоғистон Республикасида асосий капиталга киритилаётган инвестициялар бошқа ҳудудларга қараганда энг юқори кўрсаткичлардан бири бўлиб келаётган бўлса-да, ЯИМда мазкур ҳудуднинг улуши 2013 ва 2015 йилларда энг паст кўрсаткичлардан бири сифатида намоён бўлган (3 фоизни ташкил этган). Ваҳоланки, 2015 йилда Қорақалпоғистон Республикасида асосий капиталга йўналтирилган инвестициялар ҳажми ЯХМнинг 132 фоизини ташкил этган.

Олимларнинг фикрига кўра, бошқа омиллар ўзгармас бўлган шароитда қайси бир минтақада асосий капиталга киритилган инвестициялар юқори бўлса, ўша минтақада ишлаб чиқариш ҳажми ҳам юқори бўлади⁴. Аммо иқтисодиётда шундай ҳолатлар ҳам кузатиладики, ҳаддан ташқари капитал захирасининг кўплиги, капитал омилининг унумдорлигини пасайтириб, пировард маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмига салбий таъсир ҳам кўрсатади. Чунончи, капитал захирасининг кўпайиши билан бирга меҳнат ресурсларининг ҳам сифат кўрсаткичи параллел равишда юқори бўлиб бориши зарурий шартлардан ҳисобланади.

Буни Тошкент шаҳри мисолида кузатиш мумкин: 2020 йилда ва ундан олдинги йилларда ҳам ҳудудда асосий капиталга йўналтирилган инвестициялар ҳажми ЯХМнинг 50 фоизи атрофида бўлгани ҳолда, меҳнат унумдорлигининг юқорилиги боис, ҳудудда яратилган миллий бойлик ЯИМнинг 19 фоизини (энг юқори кўрсаткич) ташкил этган (2.4.7-расм).

Мавжуд статистик маълумотлар орқали қолган ҳудудларни таҳлил қиладиган бўлсак, 2015 йилда асосий капиталга киритилган инвестициялар ҳажми ЯХМга нисбатан Қашқадарё вилоятида – 43, Бухоро вилоятида – 40 ва Сирдарё вилоятида – 31 фоизни ташкил этган. Ушбу вилоятларнинг ЯИМдаги улуши мос равишда 9, 7, 2 фоизларни ташкил қилган. Бу эса киритилган инвестициялар билан бирга бир йил давомида яратилган миллий бойлик ўртасида унчалик ҳам юқори боғлиқлик мавжуд эмаслигидан далолат беради. Шу боис, ҳудудларни комплекс ривожлантириш чора-тадбирлари ишлаб чиқиладиганда барча омиллар ҳисобга олиниши ва аниқ регрессион моделлар асосида оқилона иқтисодий қарорлар қабул қилиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. *Ушбу фикрлар монографиянинг кейинги параграфларида атрофлича талқинда баён этилади.*

Мамлакат иқтисодиётини технологик жиҳатдан янгилаш ижтимоий меҳнат унумдорлигини ошириш, ялпи ички маҳсулотнинг энергия, материал сифимкорлигини қисқартириш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар сифатини тубдан ошириш ва иқтисодиётни инновацион ривожлантиришга ўтказишнинг моддий асосларини яратиш имконини беради.

---

⁴ Абель Э., Бернанке Б. Макроэкономика. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2010. 175 с.

Жаҳон амалиёти кўрсатишича, жамғариш нормаси билан иқтисодий ўсиш суръатлари ўртасида кучли корреляцион боғланиш мавжуд. Умумий тарзда уларни қуйидагича ифодалаш мумкин. Бошқа шароитлар ўзгармаган шароитда мамлакатда жамғариш нормаси қанчалик юқори бўлса, иқтисодий ўсиш суръатлари ҳам шунчалик юқори бўлади. Ривожланган мамлакатларда аҳоли жон бошига тўғри келувчи ЯИМ ишлаб чиқариш барқарор ўсишининг 2 фоизга ошиши, ЯИМдаги жамғармалар улушининг бир фоизга кўпайишига олиб келади. ХВФ (Халқаро валюта фонди) мутахассисларининг тадқиқотларига кўра, ушбу нисбат ривожланаётган мамлакатларда 0,5 фоизни ташкил этади⁵.

Шуни таъкидлаш лозимки, жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози давом этаётган, жаҳон ва минтақавий инвестиция бозорларида рақобат кучайиб бораётган бир шароитда мамлакатда яна ҳам қулайроқ инвестиция муҳитини яратиш, ишлаб чиқаришларни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш бўйича лойиҳаларни амалга ошириш учун хорижий инвестициялар жалб этилишини рағбатлантириш, шунингдек, хорижий инвесторлар билан ишлашдаги мавжуд бюрократик ғовлар ва тўсиқларни бартараф этиш, хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналар фаолиятига давлат ва назорат идоралари томонидан ноқонуний аралашувларга йўл қўймаслик борасида қўшимча чора-тадбирларни ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир.

Шуларни ҳисобга олиб, юқори технологияли ишлаб чиқаришларни ривожлантиришга тўғридан-тўғри қўйилмалар киритаётган хорижий инвесторлар учун максимал даражада қулай инвестиция муҳитини яратиш, республика ҳудудларига хорижий сармоялар ва замонавий технологиялар жалб этилиши рағбатлантирилишини кучайтириш, хорижий инвесторлар ҳамда хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналар учун кафолатлар ва имтиёзлар тизимини янада мустаҳкамлаш мақсадида қонун ҳужжатларига бир қатор ўзгартиш ва қўшимчалар киритилдики, бу, ўз навбатида, мамлакатимизнинг инвестицион жозибадорлигини оширишга хизмат қилмоқда. Буларга:

1. Хорижий инвесторнинг пул шаклидаги улуши 5 миллион АҚШ долларидан кам бўлмаган янгидан ташкил этилаётган хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналар давлат рўйхатидан ўтган санадан бошлаб 10 йил мобайнида солиқ қонунчилигида ўзгаришлар юз берган ҳолларда, юридик шахслардан олинadиган фойда солиғи, қўшилган қиймат солиғи (товарлар, ишлар, хизматларни реализация қилиш айланмаси), мол-мулк солиғи, ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи, ягона ижтимоий тўлов, ягона солиқ тўлови, шунингдек, Республика йўл жамғармасига ҳамда Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига мажбурий ажратмалар тўлашнинг мазкур корхоналар давлат рўйхатидан ўтиш санасида

---

⁵“Миллий иқтисодиётга инвестицияларни жалб этишни фаоллаштириш” мавзусидаги республика илмий-амалий конференцияси маъруза тезислари тўплами. – Т.: ТМИ, 2013, 6-б.

амал қилган меъёрлари ва қоидаларини қўллашга ҳақли эканлиги белгилаб қўйилди.

2. Шундай тартиб ўрнатилдики, қиймати 50 миллион АҚШ долларидан ошадиган ва хорижий инвесторнинг улуши камида 50 фоиз бўлган инвестиция лойиҳалари доирасида, ишлаб чиқариш майдонидан ташқаридаги зарур ташқи муҳандислик-коммуникация тармоқларини қуриш бюджет маблағлари ҳамда бошқа ички молиялаштириш манбалари ҳисобидан амалга оширилиши белгиланди⁶.

---

⁶ Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. Тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар жалб этилишини рағбатлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 й., 15-сон, 167-модда; 2013 й., 12-сон, 150-модда.